

ONDER EMBARGO tot dinsdag 3 september 2023
PUBLIEKE VERKLARING

BURGERS EN (BIO)BOEREN VERLIEZEN KEUZEVRIJHEID BIJ KABINETSTANDPUNT DEREGULERING NGT'S

GENTECHVOEDSEL DREIGT VERPLICHTE KOST TE WORDEN

Het Nederlandse kabinet heeft vorige week een BNC-fiche¹ gepubliceerd dat ernstige zorgen oproept in zowel de biologische sector als bij bezorgde burgers. Dit fiche is een reactie op een voorstel vanuit de Europese Commissie over hoe zogenaamde 'nieuwe genomische technieken' (NGT's) gereguleerd moeten worden. Uitvoering van het ambtelijk voorbereid advies betekent dat Nederland in Europa stemt tegen de keuzevrijheid van burgers om gentechvrij voedsel te kunnen eten, tegen de integriteit van de biologische sector en voor de mogelijkheid van multinationals om patenten te krijgen op natuurlijke eigenschappen van planten.

Eis dat biologisch vrij kan blijven van GMO-producten

Michael Wilde, directeur Bionext: *'Een van de kernprincipes van biologische landbouw is de uitsluiting van genetisch gemodificeerde organismen (GMO's). Dit principe is in Europese wetgeving vastgelegd en essentieel voor biologische boeren, handel- en verwerkingsbedrijven, winkels en burgers die bewust kiezen voor GMO-vrije producten². In zijn reactie, lijkt de minister te suggereren dat de regering de deur openzet voor NGT-producten in biologische teelt, wat de geloofwaardigheid en het vertrouwen in biologische producten ernstig zou ondermijnen.'*

Eerder heeft de hoogste Europese rechter bepaald dat deze zogenaamde NGT's onder de GMO-regelgeving moeten vallen, ofwel dat deze alleen op de markt mogen worden gebracht na een risico-evaluatie en met een etiket op het product waar het in zit. Maar een jarenlange lobby vanuit een kleine groep multinationals lijkt daar nu een geitenpaadje omheen gevonden te hebben.

In de voorstellen die nu ambtelijk zijn voorbereid, wordt alleen lipdienst aan de bio-sector geleverd, maar zonder enige concrete bescherming. Zo wordt het onmogelijk voor GMO-vrije producenten om contaminatie vanuit omliggende velden of in de voedselketen te voorkomen. Ook is er niets geregeld rond aansprakelijkheid. Sterker nog, er wordt gesuggereerd dat biologische boeren die technieken gewoon zelf zouden moeten gebruiken, terwijl het voor de biologische sector onbestaanbaar is om direct op DNA niveau in te grijpen.

Ontbreken van etiketteringsplicht en van praktische co-existentie maatregelen

Een ander punt van ernstige zorg betreft het ontbreken van een verplichte etiketteringsplicht voor GMO-producten in winkels. Het recht van burgers om te weten wat ze eten, staat op het spel.

Michelle Habets, onderzoeker Rathenau Instituut: *'Uit onderzoek van het Rathenau Instituut komt naar voren dat burgers de noodzaak keuzevrijheid voor consumenten benadrukken en concluderen dat etikettering van NGT-producten daarvoor noodzakelijk is³.'*

In het debat over NGT-teelt en biologische teelt is co-existentie cruciaal. Het naast elkaar bestaan van deze twee uiteenlopende teelten vereist adequate maatregelen om kruisbestuiving en vermenging te voorkomen. **Merle Koomans, directeur Odin en bestuurslid BioWinkelVereniging:** *'Biologische boeren moeten in staat zijn om hun gewassen NGT-vrij te produceren en dienen te worden beschermd tegen genetische verontreiniging door GMO-gewassen in de buurt. Dit is nodig om de belofte aan de biologische consument waar te maken, maar ook om hun biologische certificering te behouden. Dit vergt strikte bufferzones, duidelijke regelgeving en adequate monitoring om de integriteit van biologische producten te waarborgen en de keuzevrijheid van burgers te respecteren.'*

Geen van deze punten staan in het BNC-fiche. Als dit als kabinetsstandpunt genomen wordt in de EU-onderhandelingen, betekent dit dat de Nederlandse regering de biologische sector aan zijn lot overlaat. **Grietje Raaphorst-Travaille, Nordic Maize Breeding:** *'Niemand kan ons aangeven hoe wij ons zaad met het huidige voorstel GMO- en patentvrij kunnen houden. Wij hebben al een ras verloren door GMO-besmetting en ook samenwerkingen met andere GMO-vrije veredelaars uit GMO gebieden is niet mogelijk gebleken omdat het genetisch materiaal van die veredelaars sporen van GMO bevatte.'*

Door het uitblijven van politieke keuzes op dit vlak worden toekomstige boeren van NGT-gewassen en bio-boeren met elkaar in conflict gedwongen. **Pipie Smits van Oyen, voorzitter Biohuis:** *'In een tijd dat de spanning op het platteland al zo hoog is, verwachten wij van het kabinet dat deze spanning wegneemt en niet op deze wijze via de achterdeur spanning toevoegt. Dat betekent in dit geval heldere afspraken vóór de nieuwe NGT-gewassen in het veld staan.'*

Risico's van nieuwe technieken en patenten

De opkomst van nieuwe technieken in de landbouw en biotechnologie, zoals CRISPR/Cas9, brengt ook ernstige risico's met zich mee op het gebied van intellectuele eigendom en patenten op natuurlijke eigenschappen. **Bert van Ruitenbeek, directeur Demeter:** *'Gewassen die tot stand komen met deze technieken zijn patenteerbaar, waarbij het nota bene veelal gaat om natuurlijke eigenschappen die ook met klassieke veredeling verkregen kunnen worden. Het gebruik van deze technieken zal daarom leiden tot het privatiseren van genetisch materiaal en tot verdere monopolievorming van ons voedselsysteem door grote bedrijven. Dit zal de toegang tot genetische diversiteit van kleine veredelaars en boeren, van gangbaar tot biologisch en biodynamisch, beperken dan wel onmogelijk maken. De facto leveren we dan*

de sleutels van ons voedselsysteem in bij enkele agro-industriële multinationals die met patenten hun verdienmodel zeker willen stellen.'

Risico's voor gezondheid en milieu zijn er wel degelijk. Het voorstel van de Europese Commissie wordt breed bekritiseerd. Er wordt geen wetenschappelijke onderbouwing gegeven bij de criteria voor welke planten gedereguleerd mogen worden, die een hoog niveau van veiligheid bieden. Het BNC-fiche verwijst naar een opinie van de COGEM, die in vijf dagen een analyse van het commissie voorstel had geproduceerd. Daarin bekritisieren ze het gebrek aan wetenschappelijke onderbouwing, maar anderzijds stellen ze dat het voorstel voldoende waarborg biedt voor veiligheid voor mens en milieu. Dit is onbegrijpelijk. Leden van meerdere milieuagentschappen uit onder meer Duitsland, Polen, Italië en Oostenrijk adviseerden de Europese Commissie dat het essentieel is de risico's van elk NGT-gewas te onderzoeken, met name op onverwachte effecten die samengaan met de technieken van genetische modificatie⁴.

De Nederlandse biologische sector en bezorgde burgers roepen het kabinet op om keuzevrijheid en transparantie serieus te nemen. Biologische landbouw speelt een cruciale rol in het behalen van de klimaatopgave en de natuur-, stikstof- en waterdoelen⁵. De regering moet actie ondernemen om ervoor te zorgen dat biologische producten GMO-vrij kunnen blijven, dat etikettering van GMO's verplicht wordt gesteld, en dat genetische diversiteit beschermd blijft tegen privatisering en monopolie.

Met dit BNC-fiche ondergraaft de politiek haar geloofwaardigheid en neemt het de zorgen van burgers niet serieus. De beloftes over GMO's zijn in het verleden niet waargemaakt en hebben geen wetenschappelijke onderbouwing. **Michel Haring, hoogleraar plantenfysiologie aan de UvA:** *'De rol van nieuwe genomotechnieken (NGTs) in het vinden van nieuwe typen gewassen voor een duurzamere landbouw wordt door de lobby zwaar overdreven. Het vrijstellen van deze GMO technieken zal grote chemische bedrijven de mogelijkheid geven nieuwe bestrijdingsmiddelen op de markt te brengen, samen met eigen gepatenteerde gewassen, die hier tegen bestand zijn. Dat zal onze bodem en de natuur alleen maar schade berokkenen.'*

Rob van Tilburg, directeur programma's van Natuur & Milieu ziet die risico's ook: *'De bedreiging van de biologische landbouw is een bedreiging voor de landbouwtransitie, die hard nodig is om de problemen op gebied van natuur en slechte waterkwaliteit een halt toe te roepen en klimaat robuuster te worden. De biologische landbouw is als systeem en kennisbron onmisbaar voor de transitie naar natuurinclusieve landbouw. In de praktijk is gebleken dat gebruik van NGT-gewassen tot meer afhankelijkheid van bestrijdingsmiddelen en gepatenteerd zaad leidt, de industriële monoculturen stimuleert en daarmee de transitie belemmert. Nieuwe genomische technieken kunnen uitsluitend als last resort aan de orde zijn op voorwaarde dat via onafhankelijke criteria en beoordeling wordt gestuurd op duurzaamheidsdoelen en het voorkomen negatieve effecten op natuur en milieu.'*

Wij dringen er bij het Kabinet op aan om hun standpunt te heroverwegen en hierover in gesprek te gaan met de biologische sector, consumentenorganisaties én burgers om oplossingen te vinden die de integriteit van biologische producten behouden en de keuzevrijheid van burgers respecteren. We roepen daarom ook de Tweede Kamer op om aanpassingen te eisen aan het BNC-fiche die recht doen aan onze bezwaren.

Ondertekend door:

Bionext, Biohuis, BioNederland, BioWinkelvereniging en Stichting Demeter, mede namens de initiatiefnemers van het GroenBoerenPlan.

Voor meer informatie:

Aanspreekpunt Bionext; Merle Koomans van den Dries, directeur Odin en bestuurslid BioWinkelVereniging; m.koomans@odin.nl, telefoonnummer: 06 - 218 956 35.

Aanspreekpunt Stichting Demeter; Bert van Ruitenbeek, directeur Stichting Demeter: bert@stichtingdemeter.nl, telefoonnummer: 06 - 207 310 16.

1. BNC-fiche www.eerstekamer.nl/eu/behandeling/20230908/brief_van_de_minister_van_buza/info
2. mijnnetenmijnkeuze.nl
3. Consumentenonderzoek Rathenau www.rathenau.nl/nl/gezondheid/aanpassen-onder-voorwaarden
4. Authorities from Austria, Poland, Italy, Germany and Switzerland contributed to this research: Eckerstorfer, M.F., Grabowski, M., Lener, M., Engelhard, M., Simon, S., Dolezel, M., Heissenberger, A., Lüthi, C. (2021) Biosafety of genome editing applications in plant breeding: Consideration for a focused case-specific risk assessment in the EU. *biotech* 10,
5. Appreciatie Landbouwakkoord LBI www.landbouwakkoord.nl/binaries/landbouwakkoord/documenten/rapporten/2023/06/23/kennisrapporten/LBI+appreciatie+concept+landbouwakkoord.pdf
6. Zembla-uitzending www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/sleutelen-aan-zaad

